

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

N) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1888.

STOCKHOLM, 1890.
KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

N) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1888.

STOCKHOLM, 1890.
KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XI).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» VIII.
3. Byggnader m. m.	» IX.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» »
5. Uppvärmning och lyshållning	» »
6. Mathållning och utspisning	» »
7. De sjukas sysselsättningar	» »
8. Utrymme	» X.
9. Inkomster och utgifter	» »
10. Sinnessjuka och idioter i riket	» »
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	» »

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Intagne	» »
» 4. Uppgift på de intagnes ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	» 5.
» 5. Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom inom de intagnes slägt	» 6.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	» 7.
» 7. Stånd och yrke	» 8.
» 8. Hemort	» 9.
» 9. Tillfrisknade	» 10.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	» 11.
» 11. Afidne	» 12.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	» 14.
» 13. Befintliga sjuka den 31 December 1888 jemte uppgift om sjukdomens bestånd från dess uppkomst	» 15.
» 14. De sjukas fördelning	» »
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	» 17.
» 16. Tjenstemän och betjening	» 18.
Bil. B, C, D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 19—21.	
» E. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	» 22.
» F. Vetenskapliga iakttagelser	» 24.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XI).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» VIII.
3. Bâtimens	» IX.
4. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	» »
5. Chauffage et éclairage	» »
6. Régime alimentaire	» »
7. Occupations	» »
8. Nombre des places	» X.
9. Recettes et dépenses	» »
10. Aliénés et idiots du royaume	» »
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	» »

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Admissions de l'année	» »
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	» 5.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	» 6.
» 6. Causes probables des maladies	» 7.
» 7. Les aliénés par profession	» 8.
» 8. Les aliénés par domicile	» 9.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	» 11.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 12.
» 12. Maladies intercurrentes	» 14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1888	» 15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de paiement	» »
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 17.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades	» 18.
Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses, Recapitulation de la situation	pages 19—21.
» E. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume	page 22.
» F. Observations scientifiques	» 24.

T I L L K O N U N G E N .

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsen under 1888, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemna. Den omfattar redogörelse för *sjukvården* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af predikanterne och öfverläkarne afgifna berättelserna angående *själavård* och *undervisning*, uppgifter rörande *anstalternas bygnader och jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning och lyshållning*, *utrymme* vid de särskilda anstalterna; dessutom

Berättelse om hospitalen.

innehåller berättelsen redogörelse för Holmehus privata sjukvårdsanstalt i Malmö för nerv- och sinnessjuka samt en kort redogörelse för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet under redogörelseåret. Slutligen meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter dels angående sjukvården och dermed sammanhängande förhållanden, dels rörande *inkomster* och *utgifter* för hospitals underhåll, vidare uppgift angående *sinnessjuka* och idioter samt af läkarne gjorda *vetenskapliga iakttagelser*.

1. Sjukvården.¹⁾

Sjukplatsernas antal vid alla hospitalen i riket uppgick vid redovisningsårets början till 2,572 mot 2,277 vid början af 1887 och var vid årets slut oförändradt samt på följande sätt fördelat, nämligen: å Upsala hospital 400, Vadstena 360, Lunds 354, Kristinehamns 290, Stockholms 265, Hernösands 221, Vexjö 220, Göteborgs 175, Nyköpings 70, Visby 30, Malmö asyl 175 samt å Holmehus privatanstalt 12.

Under år 1888 vårdades å anstalterna för sinnessjuka tillsammans 3,221 (tab. 1), nämligen 1,681 män och 1,540 kvinnor, motsvarande de förra 52·2 %, de senare 47·8 % af samtliga vårdade. Under år 1887 vårdades å samma anstalter 3,049, således 172 färre än under redovisningsåret.

Af under året vårdade voro 2,408 kvarliggande från 1887, motsvarande 74 % af alla vårdade.

Antalet under året intagne sjuke uppgick till 813, nämligen 409 män och 404 kvinnor, motsvarande de förra 50·3 %, de senare 49·7 % af samtliga intagne. Under år 1887 intogos å samtliga anstalterna 791, således 22 mindre än under 1888.

Förhållandet emellan intagne och vårdade (tab. 1) eller omsättningens storlek i dess helhet utgjorde 25·2 %. Derest man bortser från det nya hospitalet i Kristinehamn, der de fleste patienter intagits utan att andra utskrifvits och omsättningens storlek ej får bedömmas efter antalet af intagne patienter, så har omsättningen vid de olika hospitalen ökats i följande ordning: Malmö 8·4 %, Hernösands 16·8 %, Visby 17·1 %, Stockholms 17·7 %, Vadstena 18·3 %, Vexjö 18·8 %, Upsala 23·1 %, Göteborgs 23·2 %, Nyköpings 25·8 %, Lunds 28·0 %, Holmehus privatanstalt 29·4 %. — Omsättningen har alltså fortfarande varit störst vid Lunds hospital, under det att Upsala, som förra året varit det andra i ordningen, nu är det fjerde. Vid Vadstena hospital har omsättningen sedan förra året ökats från 13·6 % till 18·3 %, hvarigenom detta hospital, som då kom närmast asylen i Malmö, nu öfverträffat Hernösands, Visby och Stockholms hospital.

Af de vårdade affördes inalles 673, eller 20·9 % af samtliga vårdade, deraf 347 män och 326 kvinnor, motsvarande de förra 51·6 %, de senare 48·4 % af samtliga afförde. Under 1887 affördes 641, således 32 mindre än under redovisningsåret. Vid jämförelse mellan intagne och afförde visar sig, att 140 flere blifvit intagne än afförde, beroende hufvudsakligen derpå att vid Kristinehamns hospital vårdades vid årets slut 125 patienter mera än vid årets början.

De till 1889 kvarliggande sjukas antal uppgick till 2,548, nämligen 1,334 män och 1,214 kvinnor, motsvarande de förra 52·4 %, de senare 47·7 % af samtliga kvarliggande. Från 1887 till 1888 qvarlåg tillsammans 2,408.

Beträffande olika sjukdomsformer hos de under redovisningsåret intagne utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 219, nämligen 83 män och 136 kvinnor, motsvarande tillsammans 26·9 % af alla intagne. Af samtliga intagne män förekom 20·3 % och af kvinnor 33·7 % behäftade med tungsinne, hvilken sjukdomsform alltså visat sig allmännare hos kvinnor.

Ursinne förekom hos 265, nämligen 109 män och 156 kvinnor eller 32·6 % af alla intagne; den förekom hos 26·7 % af alla intagne män och hos 38·6 % af intagna kvinnor.

¹⁾ Referent t. f. Medicinalrådet Bolling.

Förryckthet förekom hos 185, nämligen 126 män och 59 kvinnor, motsvarande tillsammans 22·8 % af alla intagne; 30·8 % af intagne män och 14·6 % af intagna kvinnor, hvaraf synes, att denna sjukdomsform förekommit oftare hos män.

Svagsinhet förekom hos 77 af de intagne, nämligen 39 män och 38 kvinnor, tillsammans 9·5 % af alla intagna.

Sinnessjukdom med förlamning uppträdde hos 39 intagne, nämligen 34 män och 5 kvinnor, tillsammans 4·8 % af alla intagne.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 19, deraf 13 män och 6 kvinnor, tillsammans 2·3 % af alla intagna.

För fånighet blefvo 9, nämligen 5 män och 4 kvinnor, intagna, motsvarande 1·1 % af alla intagna.

För enkel sinnessjukdom hafva enligt tab. 3 tillsammans 746, nämligen 357 män och 389 kvinnor, blifvit intagna, motsvarande 91·8 % af alla intagna.

Öfrige i samma tabell upptagna sjukdomsformer, nämligen *sinnessjukdom med förlamning*, *sinnessjukdom med fallandesot*, samt *fånighet* förekomma med inalles 67 fall, motsvarande 8·2 % af alla intagna.

Beträffande åldern hos de intagne visar tab. 3, att åldersperioden 31—35 företedde högsta antalet, nämligen 14·9 %, dernäst kom åldersklassen 26—30 med 14·3 %, samt åldersklassen 21—25 med 13·2 % o. s. v.

Tab. 3 visar äfven, att sjukdomens bestånd före intagningen kunnat utrönas hos 797 eller 98·0 % af de intagne. Bland dessa hade sjukdomen hos 31·0 % uppträdt inom 3 månader före intagningen, hos 31·7 % hade den egt bestånd 3—12 månader före intagningen, hos 12·4 % 1—2 år o. s. v.

Hos 792 bland de 813 intagne, således hos 97·4 %, har man kunnat bestämma antalet af förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen och hvaraf framgår, att hos 73·0 % intet föregående sjukdomsfall förekommit; att hos 14·9 % uppträdt ett, hos 5·0 % två o. s. v.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig till återfallen såsom 73·0 % till 27·0 %.

Af tab. 4, som utvisar åldern då sinnessjukdom första gången uppträdt, framgår att de talrikaste fallen eller 16·1 % hafva inträffat under åldern 26—30 år, dernäst kommer åldern 21—25 med 15·4 % och 16—20 med 13·9 % o. s. v. Bland de för sinnessjukdom med förlamning intagne sjuke förekommo 34 män och 5 kvinnor; af männen voro 20 gifte och 14 ogifte; 14 af de gifte hade barn. Af de 5 för samma sjukdom intagna kvinnorna voro 3 gifta, 2 enkör; 4 hade barn.

Beträffande de sjukas civilstånd visar sig af tab. 4, att bland samtliga 813 intagne 480, eller 59·0 %, voro ogifte och af dem 260, eller 54·2 %, män och 220, eller 45·8 %, kvinnor; 282, eller 34·7 %, voro gifta och af dessa 134, eller 47·5 %, män och 148, eller 52·5 %, kvinnor, 12 voro enklingar och 30 enkör samt 3 män och 6 kvinnor fränskilda.

Såsom tab. 5 närmare utvisar har sinnessjukdom inom de intagnes slägt kunnat spåras i 314 och nervsjukdom i 19 fall, motsvarande respektive 38·6 % och 2·3 % af alla intagna. Sinnessjukdom hos modren har förekommit med 9·7 %, hos fadren med 7·3 %, hos båda föräldrarna med 0·7 %, hos modrens föräldrar eller syskon med 6·6 %, hos fadrens föräldrar eller syskon med 6·0 %, hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon med 0·4 %, hos de sjukas syskon med 10·2 %. Fallandesot förefanns i 3 fall

hos fader och i 1 fall hos moder. Hypokondri och hysteri hafva förekommit bland 2 män och 2 kvinnor hos den sjukas fader och bland 3 män och 7 kvinnor hos den sjukas moder; beträffande 1 kvinna hade dylik sjukdom förekommit hos båda föräldrarna.

Utom nämnda mera indirekta sjukdomsorsaker eller ärftligheten finnas, enligt hvad tab. 6 närmare utvisar, särskilda sjukdomsorsaker angifna i 594 fall bland de intagne. Dervid förekommo religiös inflytelse 72 gånger, olyckor och motgångar 65, kärlek 48, missbruk af spritdrycker 44, husliga bekymmer 44, öfveranstängning 37, sjelfbefläckelse 36, häftig sinnesrörelse 34, barnsäng 32, fattigdom, elände (pauperism) 28, syfilis 22, febrar 16, skador å hufvudet 13, oordentligt lefnadssätt 11, hysteri 11, digifning 11, bleksot och blodbrist 7, inflammation af hjernan och dess hinnor 5, fängelselif i cell 5, o. s. v.

Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer syfilis 19 gånger, missbruk af spritdrycker 5, öfveranstängning 5, husliga bekymmer 6, olyckor och motgångar 5, o. s. v.

Tab. 7 uppvisar angående de intagnes stånd och yrke, att det öfvervägande antalet tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföres ej blott jordbrukande ståndspersoner och bönder samt jordtorpare, utan äfven tjenare och daglönare af jordbruksklass, uppgår antalet af hithörande intagne till 367, d. ä. 45.1 % af alla intagne; af öfrige stånd och yrken äro handverkare och näringsidkare företrädde af 124 sjuke, betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass af 104, handlande af 46, fabriksarbetare af 27, militärer af 23, civile embetsmän af 21, lärare af 20, sjöfartsidkare af 19, studerande af 9, o. s. v.

Såsom närmare framgår af tab. 8 voro af de intagne 538 bosatte på landet och 275 i stad, motsvarande resp. 66.2 % af de förre och 33.8 % af de senare. I förhållande till folkmängden förekommer en på 7,226 af landsbygdens befolkning och en på 3,128 af städernas (mot resp. en på 7,012 och en på 3,497 under år 1887). Af de intagne tillhörde 91 Stockholms stad, 93 Malmöhus, 51 Örebro, 50 Göteborgs, 48 Östergötlands, 46 Vermlands, 39 hvardera Kopparbergs och Västernorrlands, 10 Jemtlands, 5 Vesterbottens och 3 Norrbottens län, beroende det ringa antalet i de tvenne sista länen antagligen till väsendtlig del derpå, att mängden sinnessjuk på grund af de stora afstånden vårdats å länslasaretten eller i hembygden.

Af tab. 9 framgår att inalles 295, nämligen 147 män och 148 kvinnor, afförts från anstalterna såsom tillfrisknade; alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom utom 4 män, som vårdats för sinnessjukdom med fallandesot. Enär antalet för enkel sinnessjukdom vårdade under året uppgått till 2,944, utgöra sålunda de från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 9.9 % af hithörande sjuke. Under år 1887 uppgick denna proc. till 9.3 %, under 1886 till 11.0 %, under 1885 till 10.6 %. Antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde 9.2 % mot 8.6 % under föregående år.

Högsta antalet tillfrisknade visar Kristinehamns hospital med 18.5 %, Nyköpings med 14.0 %, Upsala med 11.2 %, Lunds med 11.1 %. Beträffande de tillfrisknades ålder tillhörde 17.3 % åldern 26—30 år; 14.9 % åldern 21—25 år och 31—35 år; 13.6 % åldern 51—60 år.

Af de tillfrisknade hade 82.7 % vistats å anstalt mindre än 1 år, 9.5 % 1—2 år, 1.7 % öfver 5 år, o. s. v.

Tab. 10 redogör för tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom intagne, omfattande såväl hvart och ett af

de senast förflutna 10 åren, som ock den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod med särskildt afseende derpå, om sjukdomen egt bestånd under 2 eller öfver 2 år före intagningen. Af denna tabell visar sig, att medeltalet af tillfriskningsprocenten för åren 1879—88 utgjorde 29.0 %, men att samma procent för sjuke, som intagits å hospitalet inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, uppgick till 37.7 %, under det berörde procent för sjuke, hvilkas sjukdom egt bestånd mer än 2 år före intagningen, nedgick till 7.7 %.

Enligt hvad tab. 11 närmare utvisar, utgjorde antalet å anstalterna affidne under 1888 tillsammans 138, deraf 74 män och 64 kvinnor, d. v. s. 4.3 % af alla vårdade mot 3.6 % under år 1887. Bland de affidne hade 71.0 % vårdats för enkel sinnessjukdom, 18.8 % för sinnessjukdom med förlamning, 7.3 % för sinnessjukdom med fallandesot, o. s. v. De talrikast förekommande dödsorsakerna voro akuta och kroniska lungsjukdomar, för hvilka resp. 32.6 % och 19.6 % dukat under. Af akuta sjukdomar i hjernan och dess hinnor hafva 8.7 % affidit mot 10.9 % under 1887.

Af tillfälliga sjukdomar hade, enligt hvad tab. 12 närmare utvisar, tillsammans 800 varit angripna, motsvarande 24.2 % af samtliga vårdade.

Af olika sjukdomsformer har katarr och inflammation i groftarmen, diarrhé förekommit med 132 fall; akut och kronisk lunginflammation med 102 fall; lufttröskatarr med 53 fall; akut och kronisk magkatarr med 43 fall; bleksot och blodbrist med 19 fall; hjernkongestion, hjernblödning, hjern- och hjernhinneinflammation med 10 fall; tarmtufus med 8 fall.

Enligt hvad tab. 13 närmare utvisar har sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 2,548 kunnat bestämmas för 2,525, det vill säga för 99.1 % af hela antalet. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd under 1 år för 10.4 %; 1—2 år för 10.6 %; 2—3 år för 7.6 %; 3—5 år 12.4 %; 5—10 år för 19.0 %; öfver 10 år för 39.9 %. Bland de kvarvarande förekom enkel sinnessjukdom hos 91.7 %; sinnessjukdom med förlamning hos 2.3 %; sinnessjukdom med fallandesot hos 4.0 %; fänighet hos 2.0 %.

Tab. 14 redogör för de vid årets slut å anstalterna befintliga sjukas fördelning med hänsyn till afgift. Här af framgår, att 121 eller 4.8 % tillhörde betalande i första klass; 319 eller 12.5 % betalande af andra klass; 1,964 eller 77.1 % betalande af tredje klass, hvarjemte 144 (mot 138 år 1887) eller 5.7 % voro fria från afgift.

Enligt samma tabell visar sig, att antalet å anstalterna vårdade kriminalpatienter eller sådana sjuka, hvilka äro tilltalade eller dömda för straffbar handling, vid årets slut utgjorde 170, nämligen 136 män och 34 kvinnor, eller 6.7 % af alla kvarliggande. Vid 1887 års slut uppgick antalet hithörande patienter till 159 och vid samma tid 1886 till 152.

Af kriminalpatienterna tillhörde 116, nämligen 93 män och 23 kvinnor, sådana, hvilka icke kunnat till följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling; 8 voro ransakningsfångar och 46 straffångar.

Det högsta relativa antalet vistades å Visby och Göteborgs hospital (14.3 %, resp. 13.3 % af alla å anstalten vårdade sjuka), dernäst Vexjö hospital och Malmö asyl med resp. 12.0 % och 11.0 %, o. s. v.

Beträffande de af kriminalpatienterna begångna brottsliga handlingarna förekommo mord och dråp med 41 fall, mordbrand

med 35 fall, stöld och rån med 40 fall, öfvervåld med 29 fall, barnamord med 10 fall.

Af tab. 15 framgår, att antalet underhållsdagar för de under året å anstalterna vårdade uppgick till 909,507. Medeltalet dagligen vårdade utgjorde alltså 2,484 mot 2,247 under 1887, beroende detta låga tal för 1887 derpå, att Kristinehamns hospital sistnämnda år öppnades och derföre ej intogs i beräkningen.

Totalkostnaden för sjukvården, med undantag af kostnaden för bygnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,020,272 kronor 54 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållstagarna erhålles såsom *totalmedelkostnad för hvarje person och dag* 1 kr. 12·2 öre och *för år* 410 kr. 74 öre, mot respektive 1 kr. 12·2 öre och 409 kr. 42 öre under år 1887. Kostnaden aftager i följande ordning:

Visby 147·3 öre, Göteborg 140·4, Kristinehamn 131·7, Stockholm 118·0, Upsala 116·1, Lund 112·2, Hernösand 101·8, Vexjö 98·3, Vadstena 97·4, Malmö 94·5, Nyköping 88·1, varande skillnaden mellan det dyraste, Visby, och det billigaste, Nyköping, 59·2 öre.

Utspisningskostnaden (endast beräknad för de sjuke af alla klasser, ej för betjeningen) å samtliga anstalterna utgjorde 336,328 kronor 24 öre eller i medeltal *för dag* 37·0 öre, eller för år 135·36 kronor, mot respektive 38·2 öre eller kr. 142·88 under år 1887. Medelkostnaden för utspisningen för dag aftager vid de olika hospitalen i följande ordning:

Visby 64·1 öre, Vexjö 46·5, Stockholm 43·0, Kristinehamn 37·9, Lund 37·8, Upsala 35·7, Hernösand 35·0, Göteborg 34·0, Nyköping 32·7, Malmö 31·0, Vadstena 30·4.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 13,085 kronor 47 öre eller för hvarje sjuk *för dag* till 1·4 öre mot 1·2 öre under år 1887.

Såsom tab. 16 närmare utvisar uppgick antalet vid anstalterna för sjukvården anställda tjänstemän och betjening vid 1888 års slut inalles till 352. Om härifrån afräknas läkarepersonalen tillsammans 24 samt uppsyningsmän och förestånderskor 25 personer, så återstå 303 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen, hvilken ökats med 4 sjukvaktare och 4 sjukvakterskor. Enär medeltalet sjuke för dag under året vid rikets anstalter uppgick till 2,484, hade alltså hvar och en af betjeningen haft att tillse 8·2 mot 8·5 under 1887. Tillgången på sjukvårdsbetjening aftager i följande ordning för de olika hospitalen, der en hvar af sjukvårdsbetjeningen har att i medeltal vårda följande antal sjuka: Upsala 6·8, Kristinehamn 7·0, Visby 7·3, Hernösand 7·8, Stockholm 7·9, Göteborg 8·3, Lund 8·7, Vexjö 9·1, Vadstena 10·7, Malmö 10·8, Nyköping 11·7.

2. Självvård och undervisning.

Allmän gudstjänst har i alla anstalter hållits hvarje sönd och helgedag, med predikan öfver högmessotexten samt altartjänst i förkortad form, och har upptagit en tid af $\frac{3}{4}$ —1 timme. *Bibelförklaringar* hafva anordnats en gång i veckan hela året å *Lunds* och *Malmö* hospital, en gång i veckan höst- och vårmånaderna å *Vadstena* och några gånger å *Hernösands* hospital. Passionspredikningar under fastlagstiden hafva förekommit å *Malmö* hospital. *Allmän nattvardsgång* har hållits 3 å 4 gånger om året i *Upsala*, *Stockholm*, *Lund* och *Malmö*, 2 gånger i *Vadstena*

och *Göteborg*, 1 gång i *Hernösand*. *Bön* har i allmänhet hållits morgon och afton af någon bland betjeningen, undantagsvis af predikanten.

I allmänhet framhålla predikanterna, att gudstjänsterna kunnat ostörtd hållas och varit talrikt besökta, å de stora hospitalen af 40—70 personer. Välbetänkt synes vara, att de sjukes uppmärksamhet icke för länge på en gång tages i anspråk, hvarföre predikantens i *Lund* anordning, att föranstalta nattvardsgång skild från gudstjensten, förtjenar efterföljd. Beaktansvärd är äfven predikantens i *Kristinehamn* regel, att »så mycket som möjligt använda tröstefulla och uppmuntrande ord». Angående de sjukes förhållande i religiösa ting anmärka predikanterna, att »ej få äro tillgängliga för samtal i andliga ting» och att »hos många patienter finnes ett verkligt behof att samtala i andliga ting». »Bibelförklaringen», menar predikanten i *Malmö*, »förer patienten in på nya områden af det gudomliga ordets mark, fängslar hans uppmärksamhet, tilltalar hans hjerta, vidgar den tankekrets, inom hvilken så många själssjuka dväljas». »Intet kan verka så stillande och lugnande», säger predikanten i *Vadstena*, »på det oroliga och ängsliga tillstånd, som sinnessjukdom ofta för med sig, som när Guds ords tröst förkunnas och får inträde i ett människohjerta». Det framgår sålunda af hospitalspredikanternas berättelser, att de med den omtanke och försigtighet, som de sjukes tillstånd kräfver, förvaltadt sitt embete, alltid aktande derpå, att gudsfruktan och goda seder å anstalterna vidmakthållas.

Att många sinnessjuka äro slöa och ligkiltiga för ordet och bönen, andra icke alls tillgängliga, anmärkes äfven af predikanterna.

Men det finnes äfven en religiös inflytelse af skadlig art, som bland andra äfven utgått från den s. k. frälsningsarmén och hvars betydelse som sjukdomsorsak äfven inses utaf denna redogörelse (sid. VII och tab. 6). »Tydligt är äfven», säger öfverläkaren vid *Upsala* hospital, »att de på känsliga sinnen häftigt inverkan sammankomster, som hållas af denna föga betänksamma sekt, och som ofta utsträckas långt in på nätterna, väl kunna vara egnade att inverka på ett sätt, som för den psykiska helsan kan vara farligt».

Undervisningen har å de olika hospitalen ordnats på följande sätt:

Stockholms hospital: Undervisning 2 timmar i veckan (en å mans- och en å kvinnoafdelningen), med afbrott jultiden och sommaren; läroämnen: läsning, väl- och rättskrifning, deklamation och räkning; lärjungar 7 män och 5 kvinnor; 95 volymer införlifvade med boksamlingen.

Upsala hospital: Skoltimmar tvenne söknedagseftermiddagar å hvardera afdelningen; läroämnen: bibelkatechisation, innanläsning, föreläsning, välskrifning och räkning; 32 nya böcker.

Vadstena hospital: Undervisning 2 å 3 timmar i veckan å 5 å 6 patienter af hvardera könet under vår- och höstmånaderna; läroböcker voro räknebok, historia och naturlära; 5—8 volymer af lämpligt innehåll äro inköpta.

Vexjö hospital: Skolundervisning en gång i veckan å hvarje afdelning å 10 manliga och 15 qvinliga patienter.

Lunds hospital: Å mansafdelningen hafva föreläsningar af profant innehåll omvexlat med bibelförklaringarna; 400 bokutlåningar hafva skett, 55 nya böcker äro jemte en mängd illustrerade verk från antiqvarisk bokhandel under året inköpta.

Göteborgs hospital: Undervisning i skrifning och räkning för dem som anmält sig; 665 böcker funnos förut, 37 äro under året inköpta förutom andaktsböckerna.

Malmö asyl: Föreläsningar två gånger i veckan på hvarje afdelning, besökta af 30—35 sjuke, hvarvid bland annat lästes Brassey's resa i tropikerna, Fryxells berättelser ur svenska historien, predikningar m. m.; medeltal använda böcker per dag 66; under året inköpta böcker omkr. 24.

3. Byggnader, jordområden m. m.

Stockholms hospital: Nybyggnad af sopskjul, vedbod och vedskjul, förändring af klosettsystemet till rörliga tunnor, som hissas ner direkte från klosettrummet till källaren och tömmas hvarannan dag.

Upsala hospital: Ytterligare en sugskorsten är uppförd å gamla hospitalets kvinnoafdelning för åstadkommande af bättre ventilation; å ekonomiafdelningen är en ångmaskin insatt inom tvättinrättningen; en helt ny torkinrättning enligt amerikanskt system, en ny vedsåg uppsatt och en ny vattenbehållare anbragt i förening med filterbrunn vid Fyrisån; dessutom är uppförd ett skjul till förvaring af stenkol, jernväggsspåret är draget förbi tvättinrättningen till bryggan vid Fyrisån.

Nyköpings hospital: Grunden till den beslutade paviljongen lades, hvarefter byggnaden under året fördes under tak; inredningsarbetena påbörjades, likaså vatten- och afloppsledningsarbetena, hvarefter de yttre planeringsarbetena fortsattes; värmeapparaterna inmurades.

Vadstena hospital: Af de inom kvinnoafdelningens vestra flygel belägna rum, som förr disponerats af entreprenören och förste uppsyningsmannen, hafva de förra blifvit iordningställda till bostad och förrådsrum åt arbetsförestånderskan samt de sednare till öfverläkarens expeditjonsrum, bibliotek, direktionsrum och matrum för ekonomibetjeningen, hvarjemte förra allmänna köket blifvit apterad till dagrum för 2:dra afdelningens patienter. Mansafdelningens celler hafva undergått en fullständig reparation och i förening dermed ändring gjorts med afseende på uppvärmning och ventilation, så att de förra tegelugnarna, hvilka eldades från källarvåningen, blifvit ersatta af mantelklädda ugnar efter Vimans system, hvilka eldas från korridoren, insläppa frisk, uppvärmd luft från korridoren och aspirera genom afträdena den förskämda luften.

Vexjö hospital: En ny tvättstuga och en mindre vedbod äro under året uppförda.

Lunds hospital: Planering, plantering och vägupptagning är fortsatt, utgallring af träd företagen, fristående träd å promenadgårdarna äro försedda med starka skyddstrummor; köksträdgården har försedt hospitalets mathållning med alla nödiga grönsaker samt skid- och rotfrukter.

Göteborgs hospital: Vattenledningen är kompletterad; ett mindre stall är uppfördt; en skyddshäck af poppel, björk och pil, en plantering af korgpil samt en mindre plantskola af barr- och löfträd äro anlagda.

Kristinehamns hospital: Staket och grindar äro uppsatta, portvaktarestuga är uppförd; för vattenledningens och vattnets förbättrande hafva åtskilliga arbeten utförts, äfvensom yttre arbeten med planering, jordfyllning och täckdikning.

Hernösands hospital: Trenne uthus äro uppförda, nämligen en redskaps- och halmbod och tvenne vedbodur; en ny väg är anlagd till inre området.

Lunds asyl: Under året fördes administrationshuset, paviljongerna n:o II, III och IV under tak äfvensom verkstads- huset; grunderna lades till paviljongerna n:o VI och VII; diverse inredningsarbeten, såsom inre putsning, snickeri m. m., utfördes under året i de här ofvan nämnda byggnaderna; insättning af varmapparaterna i paviljongerna II, III och IV påbörjades; planeringsarbetena omkring byggnadskomplexen fortsattes.

4. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar, linne och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 77,895 kronor 42 öre (Bil. C). Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade (2,484), visar sig, att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende å dessa effekter i medeltal kostat 31 kronor 36 öre mot 32 kronor 65 öre år 1887.

5. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning uppgingo under 1888 till 119,954 kronor 70 öre (Bil. C) mot 109,424 kronor 26 öre under 1887. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har med afseende å uppvärmning och lyshållning således kostat i medeltal 48 kronor 29 öre mot 49 kronor 53 öre år 1887.

6. Mathållning och utspisning.

Såsom i föregående årsberättelser är omförmäldt, sker mathållning medelst *egen hushållning* med undantag för Visby, der den är gemensam med lasarettet och ännu detta år ställd på entreprenad, hvaruti dock en ändring för kommande år är föreslagen och godkänd.

Utspisningskostnaden för de sjuke vid samtliga anstalterna uppgick, såsom tab. 15 närmare utvisar för 1888, såsom redan ofvan är nämndt, inalles till 336,328 kronor 24 öre och för hvarje sjuk *för dag* till 37 öre och för år till 135 kronor 36 öre.

7. De sjukens sysselsättningar och förströelser.

Då i grundbetingelserna för en lämplig vård af sinnessjuke ingår att skaffa dem sysselsättning, hvilken på samma gång utgör en afledning för deras sjuka sinne och ett stärkande af deras kroppskrafter, har uppmärksamheten framför allt varit riktad på att å anstalterna anordna lämpligt kroppsarbete, helst

i fria luften. De arbeten, som mest varit i bruk, äro jordbruks- och trädgårdsarbete, vedsågning, handräckning, diverse handtverkeri, mattflätning, drefplockning för männen, diverse qvinlig slöjd, biträde vid tvätt och hushållsgöromål, någon gång trädgårdsarbete för kvinnorna.

Såsom bevis på omfånget af de sjukas sysselsättning meddelas följande ur öfverläkarnes rapporter hemtade uppgifter å antalet af sjuke förrättade dagsverken vid de olika anstalterna. Vid *Stockholms* hospital har antalet dagsverken för året uppgått till 14,297 för män och 11,049 för kvinnor, tillsammans 25,346 eller 206 mera än under 1887; högsta antalet för en dag arbetande under de olika månaderna har varit 42—50 män och 36—40 kvinnor. Vid *Upsala* hospital uppgick arbetsdagarnas antal till 47,175, deraf 31,132 manliga och 16,043 qvinliga. Vid *Nyköpings* hospital hafva 22 arbetsföra män och 20 arbetsföra kvinnor fullgjort 4,620 dagsverken. Vid *Vadstena* hospital uppgick dagsverkenas antal inalles till 30,304, hvaraf 19,722 mans- och 10,582 qvins-dagsverken. Vid *Vexjö* hospital har antalet dagsverken under året uppgått till 27,218, hvaraf 15,218 mans- och 12,000 qvins-dagsverken, antalet arbetande manliga patienter har uppgått till 50 och qvinliga till 40. Vid *Visby* hospital hafva utförts 5,958 dagsverken af i medeltal 16 dagligen arbetande patienter. Vid *Malmö* asyl utgjorde antalet dagsverken 22,425, deraf på mansafdelningen 12,767 och på qvinsafdelningen 9,658. Vid *Lunds* hospital har antalet dagsverken uppgått å mansafdelningen till 15,497 och å qvinsafdelningen till 15,625, eller tillsammans 31,122. Denna siffra anger dock endast de betalda dagsverkenas antal. I verkligheten äro 42,551 dagsverken utförda af i medeltal 141 dagligen arbetande patienter. Vid *Göteborgs* hospital hafva utförts tillsammans 17,659 dagsverken, nämligen 11,448 af manliga och 6,211 af qvinliga patienter. Vid *Kristinehamns* hospital äro 14,558 mans- och 11,799 qvins-dagsverken utförda eller tillsammans 26,357 af i medeltal 48 manliga och 39 qvinliga dagligen arbetande patienter. Å *Hernösands* hospital hafva 30 män och 30 kvinnor dagligen varit sysselsatta med arbete.

Såsom beaktansvärda torde böra anföras vissa anordningar vid några anstalter. Sålunda idkas å *Stockholms* hospital boktryckeri, hvarmed 6 å 7 patienter sysselsättas. Vid *Upsala* hospital, der 70 å 80 patienter dagligen sysselsättas med yttre arbete, få en del arbetsodugliga medfölja för erhållande af nödig kroppsrörelse i det fria. *Lunds* och *Kristinehamns* hospital äro framstående genom stort antal dagsverken för jord- och trädgårdsarbete, nämligen 7,218 vid den förra anstalten och 4,490 vid den senare.

För verkställda arbeten uppbära patienterna flitpenningar i enlighet med af Direktionen uppgjord taxa, hvarförutom de arbetande patienterna vanligen tilldelas någon mindre extra förplägning.

Största delen af flitpenningarna användas af männen till snus och tobak, af kvinnorna till kaffe, eller ock till inköp af diverse småsaker. En del reserveras, så att vid *Stockholms* hospital funnos vid årets slut 3,054 kronor 8 öre och vid *Visby* hospital 360 kronor 75 öre ej uttagna flitpenningar.

Patienternas förströelse består i läsning, kägelspel, sällskaps- spel, promenader och sällskapliga sammankomster med förriskning o. s. v. Vid de stora högtiderna hafva särskilda anordningar blifvit vidtagna. Första klassens patienter hafva äfven

tillgång till piano, biljard och brädspel. Musik har utgjort en väsendtlig del af förströelserna och finnes detta särskildt, såsom ofta förekommande, anfördt från *Stockholms*, *Upsala*, *Kristinehamns* och *Visby* hospital.

8. Utrymme.

Äfven detta år har missförhållande egt rum mellan utrymmet å hospitalen och efterfrågan om plats å desamma. Till Öfverstyrelsen hafva således under årets lopp öfversändts ej mindre än 210 ansökningar om plats, som ej kunnat beredas å de respektive hospitalen, dit ansökningarna omedelbart insändts.

9. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll 1888.

Redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter återfinnas i Bil. B och C af denna berättelse och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel i Bil. D.

10. Sinnessjuka och idioter.

Bil. E utgör sammandrag af de uppgifter, hvilka det enligt § 61 af nåd. stadgan den 2 November 1883 åligger vederbörande kyrkoherde att afgifva till respektive provinsial-, distrikts- och stadsläkare öfver inom hvarje församling vårdade sinnessjuka och idioter. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 7,068 och idioternas till 5,456 eller tillsammans 12,524 mot 11,816 under år 1887. Redogörelsen är i följd af bristande uppgifter från presterskapet i *Stockholms* stad icke heller detta år fullständig. Af de sinnessjuka tillhörde 5,889 landsbygd och 1,179 stad samt bland idioterna 5,078 landsbygd och 378 stad. I öfrigt redogör tabellen för de sjukas kön, civilstånd, ålder samt arten för deras vård. Af de sinnessjuka vårdades inalles 1,982 å hospital eller asyl, motsvarande 22:o proc. af hela antalet uppgifne sjuka, 4,252 vårdades i enskildt hus, 84 å enskild anstalt, 704 å fattighus samt 46 å länslasarett. Af idioterna vårdades 4,785 i enskildt hus, 156 å enskild anstalt, 384 å fattighus, 1 å länslasarett och 129 å hospital eller asyl.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under 1888 har föreningen till hospitalens öfverläkare öfverlemnadt en summa af 1,245 kronor för att efter deras beprövande utdelas åt behöfvande patienter vid dessas utskrifning

från hospitalen. Af detta belopp hafva 84 patienter kommit i åtnjutande till större eller mindre del. Dessutom har på särskild anhållan i likhet med föregående år åt en behöfvande utdelats 75 kronor.

Under sin 27-åriga verksamhet har föreningen utgifvit ett sammanlagdt belopp af 23,292 kronor. Behållning vid 1888 års utgång 28,528 kronor 95 öre. Ledamöternas antal vid samma tid var 152.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

EDW. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

CARL EDLING.

G. BOLLING.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 20 December 1889.

Bil. A.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1888.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1888.

Tab. 1.

1. Anstalt.	2. Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	3. 4. 5. Qvarliggande sjuke från år 1887.			6. 7. 8. Intagne under år 1888.			9. 10. 11. Summa vårdade under år 1888.			12. 13. 14. Afförde under år 1888.			15. 16. 17. Qvarliggande till år 1889.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms.....	265	150	120	270	29	29	58	179	149	328	33	23	56	146	126	272
Upsala.....	400	235	162	397	77	42	119	312	204	516	72	44	116	240	160	400
Nyköpings.....	70	36	33	69	12	12	24	48	45	93	13	11	24	35	34	69
Vadstena.....	360	171	182	353	36	43	79	207	225	432	38	41	79	169	184	353
Vexjö.....	220	113	103	216	25	25	50	138	128	266	25	24	49	113	104	217
Visby.....	30	16	13	29	2	4	6	18	17	35	3	4	7	15	13	28
Malmö.....	175	88	86	174	6	10	16	94	96	190	7	10	17	87	86	173
Lunds.....	354	166	171	337	61	70	131	227	241	468	52	69	121	175	172	347
Göteborgs.....	175	87	85	172	33	19	52	120	104	224	33	18	51	87	86	173
Kristinehamns.....	290	99	62	161	107	122	229	206	184	390	51	53	104	155	131	286
Hernösands.....	221	111	107	218	21	23	44	132	130	262	20	22	42	112	108	220
Holmehus ¹⁾	12	—	12	12	—	5	5	—	17	17	—	7	7	—	10	10
Summa	2,572	1,272	1,136	2,408	409	404	813	1,681	1,540	3,221	347	326	673	1,334	1,214	2,548

¹⁾ Privatanstalt.

1. Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.

Föregående årets redogörelse upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatser till 2,572. Under år 1888 inträffade i afseende på utrymmet ingen förändring.

2. Qvarliggande sjuke från år 1887.

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 2,408. Af dessa voro 1,272 män och 1,136 kvinnor; motsvarande de förre 52·8 %, de senare 47·2 % af samtliga qvarliggande. Från 1886 till 1887 voro å samtliga anstalter qvarliggande 2,258.

3. Intagne under år 1888.

Antalet intagne har varit 813, nemligen 409 män och 404 kvinnor; motsvarande de förre 50·3 %, de senare 49·7 % af samtliga intagne. Under år 1887 intogos å samtliga anstalter 791, således 22 mindre än under 1888. De under år 1888 intagne utgjorde 25·2 % af de under samma år vårdade.

Berättelse om hospitalen.

4. Antalet vårdade under år 1888.

Detta antal har utgjort 3,221, nemligen 1,681 män och 1,540 kvinnor; motsvarande de förre 52·2 %, de senare 47·8 % af samtliga vårdade. Under år 1887 vårdades 3,049, således 172 färre än under redovisningsåret.

5. Afförde under år 1888.

Afförde hafva blifvit 673; 347 män och 326 kvinnor; motsvarande de förre 51·6 %, de senare 48·4 % af samtliga afförde. Under år 1887 affördes 641, således 32 färre än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagne och afförde under året visar, att 140 flere blifvit intagne än afförde.

6. Qvarliggande till år 1889.

Dessas antal är 2,548, nemligen 1,334 män 1,214 kvinnor; resp. 52·3 % män och 47·7 % kvinnor. Från 1887 till 1888 qvarlågo 2,408; för år 1888 har således antalet qvarliggande ökats med 140.

Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 121 första betalningsklassen och 2,427 de öfriga klasserna.

Text till Tab. 2.

1. *Tungsinne.* Antalet intagne är 219, nemligen 83 män och 136 kvinnor; respektive 37·9 % och 62·1 %. Af *alla* intagne utgöra de af tungsinne sjuka 26·9 %. De för tungsinne intagne manlige patienterna utgjorde 20·3 % af *alla* intagne män, de för tungsinne intagna qvinliga patienterna utgjorde 33·7 % af *alla* under året intagna kvinnor.

2. *Ursinne.* Antalet intagne är 265, deraf 109 män och 156 kvinnor, respektive 41·1 % och 58·9 %. I förhållande till *alla* intagne utgöra de 32·6; 26·6 % af intagne män, 38·6 % af intagna kvinnor.

3. *Förryckthet.* Af 185 intagne voro 126 män och 59 kvinnor; respektive 68·1 % män och 31·9 % kvinnor. Af *alla* intagne 22·8 %; af intagne män 30·8 %; af intagna kvinnor 14·6 %.

4. *Svagsinhet.* Af 77 intagne voro 39 män och 38 kvinnor; respektive 50·6 % och 49·3 %. Af *alla* intagne 9·5 %; af intagne män 9·5 %; af intagna kvinnor 9·4 %.

5. *Sinnessjukdom med förlamning.* Intagne 39; 34 män och 5 kvinnor; respektive 87·2 % och 12·8 %. Af *alla* intagne 4·8 %; af intagne män 8·3 %; af intagna kvinnor 1·2 %.

6. *Sinnessjukdom med fallandesot.* Intagne 19, deraf 13 män och 6 kvinnor; respektive 68·4 % och 31·6 %. Af *alla* intagne 2·3 %; af intagne män 3·2 %; af intagna kvinnor 1·5 %.

7. *Fänighet.* Intagne 9; 5 män och 4 kvinnor; respektive 55·6 % och 44·4 %. Af *alla* intagne 1·1 %; af intagne män 1·2 %; af intagna kvinnor 1·0 %.

Sålunda hafva af *alla* intagne 26·9 % lidit af tungsinne, 32·6 % af ursinne, 22·8 % af förryckthet, 9·5 % af svagsinhet, 4·8 % af sinnessjukdom med förlamning, 2·3 % af sinnessjukdom med fallandesot och 1·1 % af fänighet.

3.

Jemte uppgift å deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångne anfall.

intagningen.										Sjukdomsbestånd före intagningen.														Antal förutgångne anfall.																			
19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.		34.		35.		36.		37.		38.		39.			
31-35.		36-40.		41-45.		46-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.		Under 3 månader.		3-12 månader.		1-2 år.		2-3.		3-4.		4-5.		Öfver 5 år.		Okändt.		Inlet.		Ett.		Två.		Tre.		Fyra o. s. v.		Okändt.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
55	51	41	49	44	33	26	41	32	67	8	15	5	3	105	129	122	117	41	46	18	27	13	10	18	9	34	45	6	6	250	265	58	58	18	22	8	7	18	23	5	14		
7	1	7	1	13	1	5	—	1	2	1	—	—	—	11	—	9	2	9	3	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—	34	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—		
4	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	—	—	1	—	2	—	1	—	3	5	2	—	10	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	—	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	55	49	50	57	34	33	41	33	69	9	17	5	3	118	129	133	120	50	49	20	27	16	10	19	9	43	54	10	6	299	279	59	59	18	22	8	7	18	23	7	14		

Förhållandet mellan de intagne och de vårdade (se Tab. 1) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal.

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
17.7 %	23.1 %	25.8 %	18.3 %	18.8 %	17.1 %	8.4 %	28.0 %	23.2 %	58.7 %	16.8 %	29.4 %

Häraf synes, att, om man undantager Kristinehamns hospital som öppnades under år 1887 och vid årets början ännu ej var fullt belagdt, omsättningen varit lifigast å Holmehus privatanstalt samt hospitalen i Lund, Nyköping och Göteborg samt trögast vid Malmö asyl och hospitalen i Hernösand Visby och Stockholm.

Af de för *enkel sinnessjukdom* intagne (Tab. 3) voro 357 män och 389 kvinnor; 91.8 % af alla intagne; 88.3 % af intagne män och 96.3 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne sjuke, med enkel sinnessjukdom behäftade och alla intagne följande:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
81.0 %	91.6 %	87.5 %	96.1 %	94.0 %	83.3 %	68.7 %	89.3 %	92.3 %	96.1 %	90.9 %	100.0 %

Under öfriga i samma tabell upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 67 fall. För förhållandet beträffande dessa senare är förut redogjordt i texten till Tab. 2.

1. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet dermed är:

Under fyllda 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1.1 %	7.4 %	13.2 %	14.3 %	14.9 %	12.2 %	11.2 %	9.1 %	12.6 %	3.2 %	1.0 %

2. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 797 bland de 813 intagne, således

för 98.0 %. De olika beståndstiderna för dessa 797 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
31.0 %	31.7 %	12.4 %	5.9 %	3.3 %	3.5 %	12.2 %

Således hafva nära en tredjedel af desse blifvit intagne inom 3 månader och nära två tredjedelar inom första året. Intagne för enkel sinnessjukdom inom 3 månader från första utbrottet utgöra 94.7 % af alla hithörande sjuke.

3. *Antalet förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 792 bland de 813 intagne, således för 97.4 %.

De reciderande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett.	Två.	Tre.	Fyra o. s. v.
73.0 %	14.9 %	5.1 %	2.0 %	5.2 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 73 % till 27.0 %; under år 1887 voro motsvarande tal 70.2 % och 29.8 %; under år 1886: 70.3 % och

29.7 %; under år 1885: 71.2 % och 28.8 %; under år 1884: 74.1 % och 25.9 %; under år 1883: 67.0 % och 33.1 %.

§ 6.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland de å rikets samtliga hospital under år 1888 *intagne*.

Tab. 6.

1. Antagliga orsaker.	2. Summa.			3. 4. 5. 6. I n t a g e n.							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Skador å hufvudet.....	12	1	13	10	1	1	—	1	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor.....	3	2	5	2	1	—	—	1	—	—	1
Slaganfall.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Organiska hjernalidanden.....	1	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—
Choræa.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hysteri.....	—	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid, exanthematisk m. m.).....	8	8	16	8	6	—	—	—	—	—	2
Bleksot och blodbrist.....	—	7	7	—	7	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	19	3	22	2	1	17	2	—	—	—	—
Menstruationsrubbingar (pubertets- och cessationsperioderna).....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexualorganen.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Barnsäng.....	—	32	32	—	31	—	—	—	1	—	—
Digifning.....	—	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—
Sjelfbefäckelse.....	30	6	36	30	6	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker.....	42	2	44	36	2	5	—	1	—	—	—
Oordentligt lefnadsätt.....	6	5	11	5	5	1	—	—	—	—	—
Missbruk af läkemedel.....	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—
Öfveransträngning, psykisk, kroppslig.....	17	20	37	12	20	5	—	—	—	—	—
Religiös inflytelse.....	38	34	72	38	34	—	—	—	—	—	—
Kärlek.....	16	32	48	16	32	—	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer.....	18	26	44	12	26	6	—	—	—	—	—
Olyckor och motgångar.....	34	31	65	29	31	5	—	—	—	—	—
Fattigdom, elände (pauperism).....	15	13	28	14	13	1	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse.....	11	23	34	10	23	—	—	1	—	—	—
Hemlängtan.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppfostran.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
» i cell.....	4	1	5	4	1	—	—	—	—	—	—
Arsenikförgiftning.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Upphäfdt morfinmissbruk.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sömlöshet.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Neurastheni.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot.....	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Lunginflammation.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Magkatarr.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Gulsot.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Reumatism.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Förkylning.....	7	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—
Solsting.....	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—
Samvetsförebåelser.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Grubbel öfver förfelad lifsuppgift.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Rädsla för beväringsexercis.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak.....	154	145	299	137	135	5	4	7	4	5	2

§ 7.

Uppgift å de å rikets samtliga hospital under år 1888 *intagnes* stånd och yrke.

Tab. 7.

1. Stånd och yrke.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		S.n.
	S j u k d o m.												
	Ekel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förflämning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Okänd sjukdom.		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Presterskap.....	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4
Universitetslärare och vetenskapsmän.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Lärare.....	7	13	—	—	—	—	—	—	—	—	7	13	20
Skolungdom och studerande.....	8	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	9
Civile embets- och enskilde tjänstemän.....	10	9	—	—	1	1	—	—	—	—	11	10	21
Vaktbetjening.....	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4
Jernvägsbetjening.....	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	1	4	5
Militärer.....	13	7	2	—	—	—	1	—	—	—	16	7	23
Jurister utan tjänst, advokater.....	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Läkare.....	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5
Farmaceuter.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Barnmorskor.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ingenjörer och tekniker.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Litteratörer.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstnärer.....	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare).....	10	8	1	—	—	—	—	—	—	—	11	8	19
Landtbrukare af ståndspersonsklass.....	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	3	2	5
Bönder och jordtorpare.....	89	93	2	—	2	1	1	2	—	—	94	96	190
Fabriksidkare och bruksegare.....	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Fabriksarbetare.....	14	11	2	—	—	—	—	—	—	—	16	11	27
Kapitalister.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Handverkare, näringsidkare.....	53	58	10	2	—	1	—	—	—	—	63	61	124
Handlande.....	23	13	9	—	—	—	—	1	—	—	32	14	46
Tjenare, daglönare af jordbruksklass.....	81	80	1	1	6	—	2	1	—	—	90	82	172
Enskild betjening och daglönare, icke tillhörande jordbruksklass	34	67	1	1	1	—	—	—	—	—	36	68	104
Fattighjon.....	6	9	—	—	—	3	1	—	—	—	7	12	19
Lappman.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Okänt yrke.....	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5
Summa	357	389	34	5	13	6	5	4	—	—	409	404	813

Af studerande hafva under redovisningsåret 9 intagits. Under de senaste 10 åren har antalet intagne studerande varit:

1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1886.	1887.	1888.
6	9	19	7	16	11	9	9	10	9

Ett högst betydligt antal af de under året intagne tillhör de jordbrukande klasserna. Om till dessa hänföras jordbrukande

ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de hithörande intagnes antal till 367, d. ä. 45·1 % af *alla* intagne.

§ 8.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1888 *intagnes* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. H e m o r t.																											
				L ä n.																											
	m.	qv.	S.a.	Stoekholms stad.	Stoekholms län.	Upsala län.	Södermanlands län.	Östergötlands län.	Jönköpings län.	Kronobergs län.	Kalmar län.	Gotlands län.	Blekinge län.	Kristianstads län.	Malmöhus län.	Hallands län.	Göteborgs och Bohus län.														
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.													
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	357	389	746	37	42	10	9	12	17	11	13	20	26	8	10	13	18	9	5	2	8	10	5	15	20	32	50	9	9	25	21
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	34	5	39	10	2	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6	1	—	—	3	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	13	6	19	—	—	2	—	1	1	—	2	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	5	4	9	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Okänd sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Summa	409	404	813	47	44	13	9	15	18	12	15	21	27	9	10	16	18	10	5	3	8	11	5	18	20	39	54	9	9	29	21

1. Sjukdom.	17. H e m o r t.																18. Land.	19. Stad.													
	L ä n.																														
	Ellarborgs län.	Skaraborgs län.	Vernlands län.	Örebro län.	Vestmanlands län.	Kopparbergs län.	Gedeborgs län.	Vesternorrlands län.	Jemtlands län.	Vesterbottens län.	Norrbottens län.	Utrikes ort.	Okänt.	m.	qv.																
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	12	17	12	8	20	22	28	20	12	12	19	18	13	12	16	20	8	1	2	1	1	2	1	3	—	—	258	246	99	143	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	2	25	3	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	11	4	2	2	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	1	—	
Okänd sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	12	17	12	8	24	22	29	22	13	13	21	18	13	12	18	21	8	2	4	1	1	2	1	3	—	—	282	256	127	148	

Af de under redovisningsåret intagne voro 538 bosatte på landet och 275 i stad, respektive 66,2 % och 33,9 %.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.		13.		14.			15.			16.			17.		
	A n s t a l t .																								Summa tillfrisk- nade.			Å 1-								
	Stockholm.		Upsala.		Nyköping.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		Malmö.		Lund.		Göteborg.		Kristinehamn.		Hernösand.		Holmehus.					Under 15 år.			16—20.			21—25.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	13	14	33	25	8	5	7	12	6	6	1	2	—	—	19	33	13	6	38	33	5	9	—	3	143	148	291	1	4	13	12	15	28			
Sinnessjukdom med förflamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	1	—	—	—	—	1	—		
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Summa	14	14	33	25	8	5	8	12	6	6	1	2	—	—	19	33	14	6	39	33	5	9	—	3	147	148	259	2	4	13	12	16	28			

Då totalsumman af de för enkel sinnessjukdom under år 1888 å hospitalen vårdade är 2,944 (enligt de hoplagda uppgifterna härom i Tab. I af respektive läkares årsberättelser) utgöra de sålunda från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 9'9 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1888 vårdade.

Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 9'2 %; å de olika anstalterna ställer sig förhållandet sålunda:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
8'5 %.	11'3 %.	14'0 %.	4'6 %.	4'5 %.	8'6 %.	0'0 %.	11'1 %.	9'9 %.	18'5 %.	5'3 %.	5'7 %.

Hvad beträffar de tillfrisknades ålder var förhållandet följande.

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
2'0 %.	8'5 %.	14'9 %.	17'3 %.	14'9 %.	8'5 %.	8'5 %.	8'5 %.	13'6 %.	3'1 %.	0'3 %.

I anseende till de tillfrisknades vistelsetid inom hospitalet ställde sig förhållandena sålunda:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
82'7 %.	9'5 %.	3'4 %.	1'4 %.	1'4 %.	1'7 %.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okändt.
13'9 %.	51'2 %.	18'6 %.	4'7 %.	3'0 %.	1'4 %.	5'8 %.	1'4 %.

9.

behandling under år 1888 tillfrisknade.

d e r.													Vistelsetid inom hospitalet.							Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																										
18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																	
32	18	22	21	14	11	15	10	12	13	15	25	3	6	1	—	117	124	14	14	6	4	2	2	3	1	1	3	20	20	75	76	25	30	9	5	4	5	3	1	6	10	1	1			
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	18	23	21	14	11	15	10	12	13	15	25	3	6	1	—	120	124	14	14	6	4	2	2	3	1	2	3	21	20	75	76	25	30	9	5	4	5	3	1	7	10	3	1			

§ 10.

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de *sista åren* å rikets samtliga hospital intagne sjuke, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagne.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
1879	Under 2 år	135	147	282	49	60	109	36.3	40.8	38.6
	Öfver 2 år	125	81	206	7	7	14	5.6	8.6	6.7
1880	Under 2 år	125	161	286	47	57	104	37.6	35.4	36.3
	Öfver 2 år	76	56	132	9	8	17	11.8	14.2	12.9
1881	Under 2 år	211	213	424	80	81	161	37.9	38.1	37.9
	Öfver 2 år	95	64	159	7	6	13	7.9	9.3	8.1
1882	Under 2 år	188	196	384	81	84	165	43.0	42.8	42.9
	Öfver 2 år	87	49	136	7	2	9	8.0	4.0	6.6
1883	Under 2 år	190	225	415	61	81	142	32.1	36.0	34.2
	Öfver 2 år	93	80	173	4	9	13	4.3	11.2	7.5
1884	Under 2 år	200	241	441	51	76	127	25.5	31.5	28.8
	Öfver 2 år	109	103	212	4	10	14	3.6	9.7	6.6
1885	Under 2 år	222	285	507	94	117	211	42.3	41.0	41.6
	Öfver 2 år	101	82	183	7	4	11	6.9	4.8	5.8
1886	Under 2 år	236	263	499	87	111	198	36.8	42.2	39.6
	Öfver 2 år	112	68	180	11	5	16	9.8	7.3	8.8
1887	Under år	265	266	531	91	104	195	34.3	39.1	36.7
	Öfver 2 år	117	77	194	7	5	12	6.0	6.5	6.2
1888	Under 2 år	269	292	561	108	117	225	38.3	40.1	39.0
	Öfver 2 år	88	97	185	6	10	16	6.8	10.3	8.6
Summa	Under 2 år	2,041	2,280	4,320	744	888	1,632	36.5	38.8	37.7
	Öfver 2 år	1,003	757	1,760	69	66	135	6.9	8.7	7.7
Summa Summarum		3,044	3,046	6,090	813	954	1,767	26.7	31.3	29.0

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för

Tab. 11.

1. S j u k d o m.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. A n s t a l t.												14. Summa.														
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.															
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	S:a.												
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	5	5	12	6	3	3	5	6	3	3	—	1	3	5	7	6	5	2	2	7	1	8	—	—	46	52	98
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	6	—	3	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	2	2	—	1	1	5	1	—	—	20	6	26
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	6	4	10
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Summa	12	6	15	9	3	4	7	6	5	4	—	1	5	6	8	8	7	3	4	8	8	9	—	—	74	64	138

1. S j u k d o m.	32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.												40. 41. 42.									
	Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okänt.		Aflyring.		Ternkväts.		Krafta.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	—	1	8	4	6	8	3	3	3	5	1	—	25	31	—	—	4	1	—	—	—	7
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	3	—	6	2	3	2	3	—	1	1	2	—	1	1	2	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	3	3	1	—	—	—	1	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	1	11	4	12	10	6	5	7	6	3	1	32	36	2	1	6	1	1	—	—	7

1. *Antalet afidne.* Detta antal utgjorde 138, deraf 74 vårdade män, 4·2 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1887 voro 3·6 %, 3·8 % och 3·4 %. Af de afidne vårdades för:

Enkel sinnessjukdom	Sinnessjukdom med förlamning	Sinnessjukdom med fallandesot	Fånighet
71·0 %	18·8 %	7·2 %	2·9 %

Förhållandet mellan antalet afidne och antalet vårdade å samtliga anstalterna utgjorde:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
5·5 %	4·6 %	7·5 %	3·0 %	3·4 %	2·9 %	5·8 %	3·7 %	4·5 %	3·1 %	6·5 %	0·0 %

Dödsprocenten, beräknad efter medeltal sjuke för dag, utgjorde i de olika sjukdomarne:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
3·9 %	1·0 %	0·4 %	0·2 %

11.

sinnessjukes behandling under år 1888 *afidne.*

Å l d e r.											Vistelsetid inom hospitalet.																							
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.																		
Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1—5.	6—10.	11—15.	16—20.	Öfver 20 år.																		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																	
—	—	—	—	2	1	5	1	3	3	6	3	3	2	1	7	11	13	6	16	9	6	11	12	14	19	8	7	2	7	2	1	9	6	
—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	4	—	5	4	4	—	1	1	1	—	—	—	—	11	4	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	—	2	2	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	4	—	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	2	1	10	2	9	6	10	3	9	6	6	7	12	17	7	16	9	6	23	16	25	24	12	7	2	8	2	1	10	8	

D ö d s o r s a k.																																	
Allmän tuberkulos.		Allmän förslänning.		Hjernerblödning och hjernkongestion.		Inflammation i hjernan och dess hinner.		Hjertsjukdom.		Njursjukdom.		epileptiska anfall.		Akut lungsjukdom.		Kronisk lungsjukdom.		Mag- och tarmsjukdom.		Bukhinneinflammation.		Ansigteros.		Ålderdomsbrand.		Noma.		Sjelfnoord.		Gräfnig genom främmande kropp i struphufvudet.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
1	—	—	—	2	4	2	3	4	1	1	3	—	—	14	18	10	13	3	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	2	1	—		
—	—	6	2	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—		
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	6	2	2	5	9	3	4	2	1	3	—	1	23	22	11	16	3	—	2	—	1	—	—	1	1	—	2	1	1	—		

2. *Dödsorsaker.* Tabellen upplyser om de speciella sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Talrikast bland dessa hafva äfven detta år varit akuta och kroniska lungsjuk-

domar, för hvilka respektive 32·6 % och 9·6 % dukat under. Af akuta sjukdomar i hjernan och dess hinner hafva 8·7 % aflidit.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å rikets samtliga hospital *vårdade* under år 1888.

Tab. 12.

1. Tillfälliga sjukdomar.	2. Summa.			3. Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		4. Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		5. Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		6. Fånighet, <i>Idiotia</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	Ålderdomsftyning.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Tarmtyfus.....	5	3	8	4	3	—	—	1	—	—	—
Miliartuberkulos.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist.....	1	18	19	1	18	—	—	—	—	—	—
Hjernkongestion.....	1	1	2	1	1	—	—	—	1	—	—
Hjernblödning.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Hjern- och hjernhinneinflammation.....	3	2	5	1	2	1	—	1	—	—	—
Progressiv muskelatrofi.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Danssjuka.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ögonsjukdom.....	18	14	32	17	14	1	—	—	—	—	—
Öronsjukdom.....	6	—	6	5	—	1	—	—	—	—	—
Hjertsjukdom.....	4	2	6	4	1	—	—	—	—	—	1
Lymfkärlinflammation.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Lymfkörtelinflammation.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Sjukdom i näsan.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Främmande kropp i struphuvudet.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Lungäcksinflammation.....	7	4	11	5	4	—	—	1	—	1	—
Lungblödning.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Lufttröskatarr.....	27	26	53	23	25	2	—	1	—	1	1
Lungemfysem.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Lungoedem.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Lungbrand.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation.....	23	26	49	18	24	3	1	2	—	—	1
Kronisk d:o.....	20	33	53	18	30	1	3	—	—	1	—
Sjukdom i munhåla, svalg och spottorgan.....	21	28	49	19	28	2	—	—	—	—	—
Akut magkatarr.....	5	4	9	4	4	—	—	1	—	—	—
Kronisk d:o.....	12	22	34	11	22	—	—	1	—	—	—
Enkel gastrisk feber.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Enkelt magsår.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Magblödning.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Katarr och inflammation i groftarmen; Diarrhé.....	58	74	132	48	73	8	—	1	—	1	1
Tarmbräck.....	3	1	4	3	1	—	—	—	—	—	—
Sjukdom i ändtarmen.....	5	2	7	3	1	2	—	—	—	—	1
Masksjukdom.....	6	1	7	6	1	—	—	—	—	—	—
Bukhinneinflammation.....	3	2	5	3	2	—	—	—	—	—	—
Gulsot.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Njursjukdom.....	2	4	6	2	4	—	—	—	—	—	—
Sjukdom i urinblåsan.....	2	3	5	—	3	2	—	—	—	—	—
D:o i manliga könsdelarne.....	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—
D:o i qvinliga d:o.....	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Ledgångs- och muskelreumatism.....	5	6	11	5	6	—	—	—	—	—	—
Sjukdom i ledgångar och senskidor.....	1	5	6	1	5	—	—	—	—	—	—
Ledvridning och -vrickning.....	5	1	6	5	1	—	—	—	—	—	—
Benbrott.....	1	6	7	1	6	—	—	—	—	—	—
Benröta.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Ros.....	8	17	25	8	17	—	—	—	—	—	—
Hudsjukdom.....	19	5	24	17	5	1	—	1	—	—	—
Kontusion.....	9	5	14	6	3	3	—	—	2	—	—
Friskt sår.....	35	7	42	28	4	3	—	4	2	—	1
Rötsår, liggsår.....	30	12	42	19	9	10	3	1	—	—	—
Bindväfsinflammation, bulnad.....	19	12	31	17	12	2	—	—	—	—	—
Spikböld.....	19	4	23	18	4	1	—	—	—	—	—
Brandböld.....	13	5	18	8	5	5	—	—	—	—	—
Brännskada.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Kylskada.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Ålderdomsbrand.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Kräfta.....	2	7	9	1	7	1	—	—	—	—	—
Summa.....	416	384	800	347	366	50	7	15	5	4	6

§ 13.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst hos de å rikets samtliga hospital den 31 dec. år 1888 *närvarande*.

Tab. 13.

S j u k d o m.	2.			3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	
	Summa.			Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—5.		5—10.		Öfver 10 år.		Okänt.	
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	1,179	1,157	2,336	104	142	121	128	74	105	160	135	247	215	460	427	13	5
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i> ...	48	10	58	11	2	14	3	8	1	10	3	4	—	1	—	—	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	78	23	101	3	1	2	—	2	—	6	—	12	3	50	18	3	1
Fånighet, <i>Idiotia</i>	29	24	53	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	29	23	—	—
Okänd sjukdom.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1,334	1,214	2,548	118	145	137	131	84	107	176	138	263	218	540	468	16	7

Bland de 2,548 sjuke har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 2,525, det vill säga för 99.1 %. De sålunda bestämda fallen förhålla sig på följande sätt:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—5.	5—10.	Öfver 10 år.
10.4 %	10.6 %	7.6 %	12.4 %	19.0 %	39.9 %

De vid 1888 års slut kvarliggande voro i afseende på de olika sjukdomsformerna fördelade sålunda:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.	Okänd sjukdom.
91.7 %	2.3 %	4.0 %	3.1 %	0.0 %

§ 14.

Öfersigt öfver de sjukas *fördelning* inom samtliga anstalter för sinnessjukas behandling den 31 dec. 1888.

Tab. 14.

A n s t a l t.	2.			3.								7.						8.		9.	
	Sunma.			Med hänsyn till afgift.								Kriminalpatienter.									
	m.	qv.	S.a.	Betalande i 1:sta klass.		Betalande i 2:dra klass.		Betalande i 3:dje klass.		Utan afgift.		De som icke kunnat till följd af sinnessjukdom för brottslig handling till ansvar fallas.		Ransakningsfångar.		Straffångar.					
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Stockholm.....	146	126	272	10	15	16	16	107	94	13	1	8	1	—	—	6	—				
Upsala.....	240	160	400	20	—	30	28	176	128	14	4	11	3	1	—	1	—				
Nyköping.....	35	34	69	—	—	3	1	30	31	2	2	2	—	—	—	1	—				
Vadstena.....	169	184	353	10	9	17	15	131	152	11	8	12	1	—	—	2	2				
Vexjö.....	113	104	217	7	9	10	8	95	87	1	—	12	4	2	1	5	2				
Visby.....	15	13	28	—	—	2	—	10	12	3	1	2	—	—	—	2	—				
Malmö.....	87	86	173	—	—	8	9	64	70	15	7	8	4	—	1	5	1				
Lund.....	175	172	347	13	15	25	26	118	128	19	3	10	2	2	—	7	1				
Göteborg.....	87	86	173	—	—	11	19	62	63	14	4	15	3	—	—	3	2				
Kristinehamn.....	155	131	286	—	—	26	26	125	102	4	3	5	3	—	—	2	—				
Hernösand.....	112	108	220	1	2	15	8	86	93	10	5	8	2	1	—	3	1				
Holmehus.....	—	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Summa	1,334	1,224	2,548	61	60	163	156	1,004	960	106	38	93	23	6	2	37	9				

A. Med hänsyn till afgift.

1. *Betalande i 1:sta klass.* Deras antal vid årets slut utgjorde 121 d. ä. 4·7 % af alla kvarliggande.

2. *Betalande i 2:dra klass.* De voro 319 eller 12·5 % af alla kvarliggande.

4. *Betalande i 3:dje klass.* Desse voro 1,964 eller 77·1 % af alla kvarliggande.

4. *Utan afgift* kvarlägo 144 eller 5·6 % af alla kvarliggande.

B. *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit räknas icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuka ransakningsfångar och sådana, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och för den skull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådliga blifvit å anstalt intagne. Antalet af dem var vid årets slut 170, nemligen 136 män och 34 kvinnor; 6·7 % af alla kvarliggande; 10·2 % af kvarliggande män, 2·8 % af kvarliggande kvinnor. Vid 1887 års slut funnos 159 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuka vid 1888 års slut:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
5·5 %.	4·0 %.	4·3 %.	4·8 %.	12·0 %.	14·3 %.	10·2 %.	6·3 %.	13·3 %.	3·5 %.	6·8 %.	0·0 %.

Det högsta relativa antalet hafva sålunda Visby och Göteborgs hospital; dernäst komma Vexjö och Malmö; det lägsta relativa antalet förekom, om man fränser privatanstalten vid Holmehus på Kristinehamns hospital.

Af de 170 kriminalpatienterna hafva följande brottliga handlingar blifvit begångna nemligen:

Mord å anhöriga	13.	Blodskam	1.
Barnamord	10.	Mordbrand	35.
Mordförsök	5.	Stöld och rån	40.
Mord och dråp	28.	Delaktighet i mord	1.
Sjelfmordsförsök	1.	Skadegörelse och hemfridsbrott	4.
Våld mot anhöriga	4.	Förgiftningsförsök	1.
Öfvervåld å främmande person	25.	Bettlande och lösdrifveri	2.
Våldtäkt	1.	Ej uppgifvet	1.
Försök till våldtäkt	1.		

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1888.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid årets slutt.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utpisningskostnad (för de sjuke).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholm.....	265	100,558	275	43,215	58	—	43·0	157	14	1,060	58	—	1·0	3	86	118,672	16	1	18·0	431	88
Uppsala.....	400	146,098	400	52,126	44	—	35·7	190	32	3,091	51	—	2·1	7	73	169,680	74	1	16·1	424	20
Nyköping.....	70	25,731	70	8,414	78	—	32·7	120	21	271	57	—	1·0	3	86	22,663	43	—	88·1	322	36
Vadstena.....	360	124,941	341	37,946	39	—	30·4	111	18	1,822	05	—	1·5	5	34	121,723	50	—	97·4	356	64
Vexjö.....	220	80,187	219	37,276	89	—	46·5	170	21	637	28	—	0·8	2	91	78,841	05	—	98·3	360	—
Visby.....	30	10,815	29	6,932	99	—	64·1	239	03	82	99	—	0·8	2	86	15,928	92	1	47·3	566	52
Malmö.....	175	63,387	173	19,688	61	—	31·1	113	68	434	59	—	0·7	2	51	59,919	79	—	94·5	345	98
Lund.....	354	126,768	346	47,945	25	—	37·8	138	42	2,489	46	—	2·0	7	18	142,205	22	1	12·2	410	57
Göteborg.....	175	63,807	174	21,729	02	—	34·0	124	64	678	44	—	1·1	3	89	89,606	45	1	40·4	513	97
Kristinehamn.....	290	87,183	238	33,041	14	—	37·9	138	71	1,446	02	—	1·7	6	07	114,785	75	1	31·7	481	89
Hernösand.....	221	80,032	219	28,011	20	—	35·0	127	90	1,071	03	—	1·3	4	89	86,245	53	1	07·8	393	81
Holmehus.....	12	1)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2,572	909,507	2,484	336,328	24	—	37·0	135	36	13,085	47	—	1·4	5	27	1,020,272	54	1	12·2	410	74

1) Rapporten innehåller ej uppgift härom.

1. *Sjukplatsernas antal vid 1888 års slutt.* Ofvan i § 1 mom. I har redogjorts för vid årets början befintliga sjukplatser. Under året har i dessas antal ingen förändring inträdd. 114 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 2,458 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade å statens anstalter uppgår underhållsdagarnes antal till 909,507, hvadan medeltalet dagligen vårdade blifver 2,484; under år 1887 utgjorde detta medeltal, med frånräknande af det under detta år öppnade Kristinehamns hospital, 2,247, under år 1886 var det 2,218.

3. *Utpisningskostnaden* (endast beräknad för sjuke af alla klasser, ej betjeningen) utgör 336,328 kronor 24 öre. Genom densammans fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuk *för dag*, nemligen 37·0 öre och *för år* 135 kronor 36 öre. Under år 1887 voro motsvarande tal 39·1 öre och 142·76 kronor. Medelkostnaden för spisningen är, såsom tabellen utvisar, ganska olika vid de särskilda anstalterna; högst

är den vid Visby och Vexjö hospital, lägst vid Vadstena och Malmö hospital.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalterna till 13,085 kronor 47 öre, eller för hvarje sjuk *för dag* till 1·4 öre mot 1·2 öre under år 1887.

Totalkostnaden för hela sjukvården. Denna utgör 1,020,272 kronor 54 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för bygnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles som totalmedelkostnad för hvarje vårdad *för dag* 1 krona 12·2 öre och *för år* 410 kronor 74 öre; motsvarande tal för år 1887 voro 1 krona 12·2 öre och 409 kronor 42 öre. Vid de särskilda anstalterna utfalla medelkostnaderna mycket olika. De äro högst vid Visby och Göteborgs hospital, lägst vid Nyköpings och Malmö hospital. Skillnaden mellan maximum och minimum af medelkostnaderna — Visby och Nyköpings hospital — utgör 59·2 öre.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukos behandling i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Öfverläkare.	Biträdande läkare.	Annenner.	Uppsyningsmän.	Föreskänderskor.	Sjukvaktare.	Sjukvakterskor.	Medeltal sjukplatser dagligen året om upptagna.	Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbetjeningen.
Stockholm.....	1	1	1	1	1	15	20	275	7·9
Uppsala.....	1	2	—	1	2	35	24	400	6·8
Nyköping.....	1	—	—	1	1	3	3	70	11·7
Vadstena.....	1	1	—	1	1	15	17	341	10·7
Vexjö.....	1	1	—	1	2	12	12	219	9·1
Visby.....	1	—	—	1	1	2	2	29	7·8
Malmö.....	1	1	—	1	1	8	8	173	10·8
Lund.....	1	1	1	1	1	20	20	346	8·7
Göteborg.....	1	1	—	1	1	12	9	174	8·8
Kristinehamn.....	1	1	—	1	1	17	17	238	7·0
Hernösand.....	1	1	—	1	1	14	14	219	7·8
Holmehus.....	1	1	—	—	1	—	4	¹⁾ —	—
Summa	11	11	2	11	14	153	150	2,484	8·2

¹⁾ Rapporten innehåller ej uppgift härom.

Vaktbetjeningen har under redovisningsåret ökat med 8 personer, 4 sjukvaktare och 4 sjukvakterskor och utgjorde vid årets slut 303. Under år 1887 ökades den med 28 sjukvaktare och 13 sjukvakterskor. Hvar och en af vaktbetjeningen å statsens anstalter har i medeltal haft att dagligen tillse 8·2 sjuke.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1888.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt begravnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- nings- medel.		Värde å tillverkad beklädnads- material.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa.....	584,000	—	—	—	—	—	—	—	311	10	—	—	—	—	—	—	—	—	584,311	10
Stockholms hospital.....	—	—	68,635	30	24	60	181	50	14,000	—	—	—	—	3,076	12	817	91	86,735	43	
Upsala d:o.....	—	—	94,551	10	63	66	301	44	—	—	—	—	5,154	79	—	—	100,070	99		
Nyköpings d:o.....	—	—	13,554	80	5	97	99	—	—	—	—	—	169	56	—	—	13,829	33		
Vadstena d:o.....	—	—	76,446	20	54	27	83	75	—	—	1	31	—	2,447	18	8,226	—	87,258	71	
Vexjö d:o.....	—	—	48,654	60	55	74	82	50	—	—	—	—	—	2,280	26	573	93	51,647	03	
Göteborgs d:o.....	—	—	35,180	75	23	29	126	61	—	—	1	—	—	993	77	364	76	36,690	18	
Lunds d:o.....	—	—	87,588	20	57	11	232	50	—	—	—	—	—	2,446	14	4,137	74	94,461	69	
Kristinehamns d:o.....	—	—	51,397	80	35	91	169	83	—	—	—	—	—	2,032	96	3,876	11	57,512	60	
Hernösands d:o.....	—	—	45,366	01	40	77	240	43	—	—	—	—	—	1,670	50	2,847	12	50,164	33	
Visby d:o.....	—	—	5,156	05	7	54	—	—	—	—	—	—	676	81	171	12	23	06	6,034	58
Malmö asyl.....	—	—	31,551	05	38	50	141	—	—	—	—	—	—	1,861	26	—	—	33,591	31	
Summa	584,000	—	558,981	86	407	36	1,658	56	14,311	10	2	31	676	81	22,303	65	20,866	63	1,202,308	28

Bil. C.

Utgifter för Hospitals

	Afskrifning.		U t g i f t e r.										
			Aflöning.		Utpisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.				
			Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.			
Medicinalstyrelsens kassa.....	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hospital.....	30	80	29,641	90	46,826	32	11,867	26	15,338	77	—	—	—
Upsala d:o.....	258	37	44,279	12	76,389	58	14,504	85	19,236	76	—	—	—
Nyköpings d:o.....	27	30	6,220	—	10,447	64	1,842	—	2,173	67	—	—	—
Vadstena d:o.....	2,471	31	34,758	81	50,280	07	7,595	84	11,458	93	—	—	—
Vexjö d:o.....	—	—	21,939	14	37,276	89	7,852	29	6,192	64	—	—	—
Göteborgs d:o.....	241	62	24,561	83	29,439	97	7,831	97	11,065	62	—	—	—
Lunds d:o.....	—	—	36,038	22	59,517	68	8,589	01	23,080	23	—	—	—
Kristinehamns d:o.....	—	—	30,544	68	44,319	11	4,601	11	15,825	83	—	—	—
Hernösands d:o.....	—	—	27,115	03	37,497	97	5,912	82	5,613	81	—	—	—
Visby d:o.....	—	—	4,319	78	6,932	99	1,881	53	1,324	21	—	—	—
Malmö asyl.....	—	—	16,663	56	23,105	25	5,416	74	8,644	23	—	—	—
Summa	3,029	40	277,582	07	422,033	47	77,895	42	119,954	70	—	—	—

Bil. D.

Sammandrag af 1888 års redovisning

D e b e t.				
<i>Balans från år 1887.</i>				
Skulder: Patientafgifter.....		9,311	68	
Lundgrenska donationsfonden.....		615	52	
Diverse.....		83,891	79	
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn.....		10,779	45	
Anordnande af asyl invid Lunds hospital.....		433	34	105,031 78
<i>Afskrifning.</i>				
Se Tab. Bil. C.....		—	—	3,029 40
<i>Utgifter.</i>				
Se Tab. Bil. C.....		—	—	1,211,032 35
<i>Balans till år 1889.</i>				
Behållningar och fordringar:				
Kontant.....		11,839	70	
Förråden.....		78,978	31	
Patientafgifter.....		7,444	59	
I bank inestående.....		147,357	99	
Förskott.....		9,188	82	
Diverse.....		232,711	13	
Anmärkte poster.....		223	50	487,744 04
Summa		—	—	1,806,837 57

underhåll år 1888.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	1,693	76	23,645	77	—	—	—	—	8,753	77	—	—	—	—	35,593	30
1,371	35	2,443	65	5,171	98	14,436	90	112	97	200	—	8,423	98	750	—	100	54	136,685	62
3,091	51	3,621	17	6,786	22	8,668	—	538	56	137	56	7,191	45	100	—	—	—	184,544	78
341	97	147	97	251	66	4,816	07	39	14	14	10	1,264	38	300	—	—	—	27,858	60
1,822	05	1,154	94	6,594	43	14,908	15	575	04	295	18	4,825	54	2,657	85	3,329	20	140,256	03
637	38	1,218	19	1,713	80	5,362	02	284	29	—	—	2,499	46	725	—	86	50	85,787	50
678	44	2,576	22	3,935	09	11,215	49	370	18	238	69	7,465	92	—	—	1,681	21	101,060	63
2,478	46	2,431	98	2,897	56	6,579	51	478	65	276	20	4,402	43	500	—	3,297	56	150,578	49
1,446	02	2,615	73	5,358	42	53,956	06	738	92	42	54	9,335	93	—	—	3,063	86	171,848	21
1,071	03	1,131	39	2,492	45	9,239	12	542	26	793	93	4,027	52	175	—	1,652	05	97,264	38
82	99	328	38	246	42	945	73	3	36	20	02	327	76	481	50	25	60	16,920	27
434	59	1,183	65	1,717	—	1,886	06	391	40	142	16	2,565	66	484	24	—	—	62,634	54
13,466	69	18,853	27	38,858	79	155,058	88	4,074	77	2,160	38	61,083	80	6,173	59	13,236	52	1,211,032	35

öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1887.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant	7,869	49	
Förråden	77,474	05	
Patientafgifter	8,183	07	
I bank inestående	145,637	91	
Förskott	9,188	82	
Proprie balans	2,471	31	
Diverse	219,265	50	470,090 15
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. Bil. B	—	—	1,202,308 28
<i>Balans till år 1889.</i>			
Skulder:			
Patientafgifter	6,579	83	
Lundgrenska donationsfonden	630	68	
Diverse	74,417	84	
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn	812	20	
Anordnande af asyl invid Lunds hospital	12,208	34	
Nybyggnad vid Nyköpings hospital	39,790	25	134,439 14
Summa	—	—	1,806,837 57

		S i n n e s s j u k e.																	
		Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom				
			landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	mellem 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angifven.	enskiidt hus.	enskiidt anstalt.	fattighus.	hospitalet.	hospital eller asyl.
Stockholms stad.....	1) 277	—	277	29	42	206	—	—	277	—	—	—	277	8	44	71	—	154	
Stockholms län.....	196	181	15	101	95	—	136	60	—	8	63	125	—	107	11	7	1	70	
Upsala ».....	162	137	25	63	99	—	119	43	—	2	55	105	—	112	—	9	—	41	
Södermanlands ».....	180	147	33	96	84	—	122	58	—	3	63	114	—	89	—	23	—	68	
Östergötlands ».....	463	377	86	214	249	—	331	132	—	5	189	269	—	250	3	69	—	141	
Jönköpings ».....	384	323	61	196	188	—	270	114	—	4	124	256	—	277	2	50	—	55	
Kronobergs ».....	267	259	8	127	140	—	193	73	1	3	100	164	—	183	3	10	—	71	
Kalmar ».....	321	304	17	168	153	—	217	104	—	7	107	184	23	216	1	23	—	81	
Gotlands ».....	90	79	11	42	48	—	66	24	—	2	33	55	—	50	—	12	—	28	
Blekinge ».....	187	125	62	86	101	—	134	53	—	5	64	118	—	105	2	37	—	43	
Kristianstads ».....	285	261	24	137	148	—	209	76	—	8	97	180	—	165	4	28	—	88	
Malmöhus ».....	450	335	115	208	242	—	335	115	—	8	181	261	—	204	1	61	3	181	
Hallands ».....	201	179	22	85	116	—	129	72	—	6	70	125	—	159	—	3	3	36	
Göteborgs och Bohus ».....	368	230	138	162	206	—	254	106	8	11	126	227	4	234	2	79	1	52	
Elfborgs ».....	442	405	37	205	237	—	291	151	—	5	139	298	—	329	—	28	2	83	
Skaraborgs ».....	341	313	28	189	152	—	243	98	—	6	104	231	—	239	3	28	10	61	
Vermlands ».....	545	519	26	259	286	—	408	137	—	22	179	344	—	410	—	20	2	113	
Örebro ».....	311	279	32	166	145	—	211	100	—	5	120	186	—	137	1	44	2	127	
Vestmanlands ».....	233	191	42	128	105	—	172	61	—	8	91	134	—	115	2	19	3	94	
Kopparbergs ».....	374	345	29	191	183	—	262	112	—	2	141	231	—	218	—	27	3	126	
Gefleborgs ».....	289	230	59	127	162	—	186	102	1	4	82	203	—	161	1	36	3	88	
Vesternorrlands ».....	264	246	18	130	134	—	182	82	—	14	93	157	—	150	4	4	1	105	
Jemtlands ».....	106	100	6	58	48	—	77	28	1	1	43	62	—	71	—	2	3	30	
Vesterbottens ».....	180	180	—	104	76	—	117	63	—	2	69	109	—	142	—	3	7	28	
Norrbottens ».....	152	144	8	80	72	—	114	38	—	2	60	90	—	121	—	11	2	18	
Summa	7,068	5,889	1,179	3,351	3,511	206	4,778	2,002	288	143	2,393	4,228	304	4,252	84	704	46	1,962	

1) Rapporten ej fullständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

sinnessjuka och idioter i riket år 1888.

I d i o t e r.																		
Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
	landbyggt.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvel.	ofitta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskildt anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.	
6	—	6	1	5	—	—	—	6	—	—	—	6	—	—	6	—	—	Stockholms stad.
222	214	8	122	100	—	219	3	—	80	94	48	—	186	2	17	—	17	Stockholms län.
100	86	14	60	40	—	100	—	—	50	30	20	—	76	13	6	—	5	Upsala »
216	204	12	114	102	—	216	—	—	54	102	60	—	173	4	36	—	3	Södermanlands »
390	353	37	225	165	—	387	3	—	107	167	116	—	307	9	57	—	17	Östergötlands »
293	275	18	174	119	—	293	—	—	99	120	74	—	261	3	23	—	6	Jönköpings »
211	209	2	118	93	—	210	1	—	68	101	42	—	204	3	2	—	2	Kronobergs »
262	256	6	149	113	—	262	—	—	76	105	62	19	243	3	10	—	6	Kalmar »
57	53	4	33	24	—	57	—	—	18	29	10	—	54	1	2	—	—	Gotlands »
159	131	28	85	74	—	158	1	—	46	85	28	—	133	5	12	—	9	Blekinge »
221	220	1	139	82	—	221	—	—	78	92	51	—	194	10	7	—	10	Kristianstads »
329	277	52	179	150	—	329	—	—	114	148	67	—	255	22	32	1	19	Malmöhus »
168	157	11	99	69	—	168	—	—	42	71	55	—	163	—	5	—	—	Hallands »
219	179	40	119	100	—	218	1	—	65	103	51	—	200	5	13	—	1	Göteborgs och Bohus »
319	300	19	170	149	—	319	—	—	97	155	67	—	303	3	13	—	—	Elfsborgs »
319	303	16	184	135	—	318	1	—	114	143	62	—	276	19	20	—	4	Skaraborgs »
520	494	26	300	220	—	516	4	—	144	222	154	—	491	5	17	—	7	Vermlands »
275	263	12	154	121	—	275	—	—	89	118	68	—	224	16	30	—	5	Örebro »
116	105	11	62	54	—	114	2	—	43	52	21	—	94	5	12	—	5	Vestmanlands »
289	281	8	152	137	—	287	2	—	86	132	71	—	268	7	12	—	2	Kopparbergs »
226	187	39	113	113	—	225	1	—	73	82	71	—	169	20	32	—	5	Gefleborgs »
158	156	2	89	69	—	157	1	—	49	80	29	—	153	1	3	—	1	Vesternorrlands »
103	102	1	69	34	—	102	1	—	25	45	33	—	101	—	—	—	2	Jemtlands »
160	160	—	88	72	—	160	—	—	36	79	45	—	157	—	3	—	—	Vesterbottens »
118	113	5	76	42	—	118	—	—	30	51	37	—	101	—	14	—	3	Norrbottnens »
5,456	5,078	378	3,074	2,332	—	5,429	21	6	1,683	2,406	1,342	25	4,786	156	384	1	129	Summa

Bil. F.

Vetenskapliga iakttagelser.

Öfverläkaren Ödman anför från Lunds hospital följande:

Hyoscin användes fortfarande med fördel mot starkare maniakalisk excitation med förstörelsebegär i dos af ett halft till ett milligram. Som dylik excitation vida oftare förekommer hos qvinnor än hos män, har hyoscin under året gifvits åt 22 qvinnor, men ej åt mer än 2 män. Verkan har på det hela varit lika god som förut, dock har man träffat ett och annat fall, som ej låtit sig påverkas. Förut hafva vi alltid gifvit medlet subkutant, men på allra sista tiden hafva vi äfven försökt gifva det genom munnen och då i något starkare dos — till $1\frac{1}{2}$ milligram. Verkan framträder på detta sätt mera mildt och långsamt och synes ej för den sjuke vara så obehaglig som vid insprutning under huden. En olägenhet med hyoscinet är, att det tyckes minska matlusten.

Såsom ett mildt lugnande och kraftbesparande medel har på sednare tiden sänkläge här användts mera än förut. Man ser ock mången gång, huru den sjuke genast känner sig lugnare i sängen och efter dess intagande äfven börjar äta bättre. Natur-

ligtvis strandar denna metod ej så sällan på den sjukes rörelsebegär. Man får i sådant fall gång efter annan förnya försöken att med goda lämpor få honom till sängs.

Att sjelfva grunderna för vår behandling äro de samma som förut, behöfver väl knappast tilläggas. Bland annat råder således här fortfarande den så kallade tvångsfria behandlingsmetoden.

Sulfonal, som helt nyligen i utlandet kommit i bruk såsom hypnoticum isynnerhet vid tillfällen af ren nervös sömnlöshet, berömmes öfverläkaren Envall i Kristinehamn såsom ett pålitligt, verksamt och oskadligt sömnmedel i dos af 1—2 gram, högst 5 gram. Öfverläkaren Ödman i Lund har gifvit samma medel 40 à 50 gånger i dos af blott 1—2 gr., emedan han med så små doser i allmänhet kommit till målet. En fördel är dessutom medlets smaklöshet (svärlöst i kallt vatten), en olägenhet dess höga pris (25 öre pr gr.), hvarjente det enligt senare underrättelser kan i vissa fall medföra obehag och våda.